

Saspieres, Coma ~, petit afl. esq. de la N. Pallaresa, te. Alós d'Aneu, més avall de *Morta* (xx, 163): de l'art. pl. *sas* + *pineras*, deriv. de *pi*, car en aquesta zona es perdia la -N- entre vocals (E.T.C. I, 124 (c)).

Sesplugues fou un NL antic rossellonès, potser algun indret de la vall de Prats de Molló, on avui *Susplugas* és cognom d'una pròcer família, que allí m'és ben coneguda: forma assimilada, que retrobo també a St. Llorenç de la Salanca, i propagat, com *Sesplugues*, fins a Barcelona. Resulta d'haplologia per *Ses-esplugues* 'les balmes'; ja amb dades ant.: «lo dit *Guerau Ces-Plugues*» a. 1401; i, en la primitiva forma singular: «*Guerau Ça Spluga*, escrivà de ració» a. 1371, i «*En Guerau Cespluga*» 1359 (*InuLC*, s. v. *sa*).

Sesrovires, ja 1091, en el Penedès (SANT ESTEVE ~, al N. de Martorell).

Sesserres, V. *Sasserra*, supra.

Sestronques, St. Pere ~, a La Selva, te. Brunyola; per a *tronca*, V. *DECat* VIII, 871b37 ss.

¹ En apèndix a aquest article (vol. III, 309a31-56) donem dades completes de St. Julià *Sassorba*; i hi documentem un altre derivat del ll. *SORBUS*: *Sorbera*, en el Penedès, te. Font-rubí, en doc. de 1205 (ibid. III, 309a16). D'aquest n'hi ha un duplicat en el Vallès: *La Sorbera*, paratge del terme de St. Fost de Campsentelles, arran del Besòs (comprentent terres de Can Calet i entre el riu i la crtra. de St. Adrià, ja en un doc. de 1274, 20 quarteres de bosc i 20 de conreus, segons el cadastre de 1766 i els propietaris actuals (dades de l'erudit local Xavier Pérez Gómez, 1996).

SABA

Del ll. *SAPA* 'vi o most cuit': *DECat* VII, 547a18-21.

Prat-de-saba, NL vigatà documentat en el volum d'escrits inèdits de Verdager (ed. J. M. de Casacuberta) i *DECat* VII, 549a34-35.

SABADELL

La badal ciutat del Vallès.

PRON.: *sabadél*, i gentilici: *sabadellencs*.

Com és sabut el nom vell de la localitat, en realitat el seu únic nom de lloc antic, fou *Arraona*, topònim ibèric de l'ordre dels *Barcelona*, *Tarragona*, *Lisbona* etc.; o *Alarona*, provinent de *ILURO*, -ONEM, després reemplaçat per *Mataró*. I com tots aquests (BARCINO-NE etc.) pressuposa una base declinada en -o, -ONIS.

Fins molt avant en l'Edat Mitjana, encara el que consta més en la documentació és el castell d'aquest nom: que avui sobreviu encara en *Arraona*, nom d'un rodal i del veïnat que s'hi ha fet. Mj. S. XII: «Castro *Arrabones*» (*BABL* XIII, 111). Era un «castell termenat» els límits del qual s'estenien fins a Sentmenat, Polinyà, Santiga, Barberà, Terrassa i St. Quirze, segons doc. de 1055 (Balari, *Orig.*, 208).

El nom *Sabadell* de primer consta, sobretot, com a nom del mercat que es féu dins les dependències del castell, o «castllania»: 1205: «*ipsa kastllania de Arrahona et de Sapatello*» (*Cart. St. Cugat* III, p. 374). També «*Mercato Sabatelli*» en el doc. citat de mj. S. XII; i hi ha també al·lusió, més o menys clara, al mercat, en els docs. de 1111: «*forum Sabatelli*» (Mas, *NHBna*. IX, 260); 1024: *Sabatellum* (Mas, *NHBna*. IX, 193); 1140: *Sabbatelli* (ib. x, 75); 1184: *Sabatellum* (ib. XII, 28).

Com a corollari d'això, adquirí àmplia validesa catalana, la mesura o mesures establertes per aquest mercat. 1113: «*sex sextarios ordeï et alios de espelta ad mensuram mercati de Sabadel*» (*Cart. St. Cugat* III, 23). En un altre doc. de 1113 el bisbe de Bna. ven el castell d'*Arrahona* junt amb el «*mercato et ecclesia St. Salvatoris ipsius mercatali*» (A.C.A. Balari); 1140: «*mensura --- ad Sabatellum*» en una carta de franqueses p. p. Font i Rius (C. d. p., § 58); 1169: «*quartarium olei ad mensuram de Sabadel*» (*Cart. St. Cugat* II, 2230).

Més tard ja va predominant *Sabadell* com denominació del gros conglomerat urbà, que s'ha anat formant entorn del mercadal, i al peu i entorn del castell; i el vell nom ibèric passa a la penombra. 1188: «*facta carta apud Sabatellum*» (CCandi, *Mi. Hi. Ca.* II, 345); fins els homes que, havent pres part en la conquesta de Mallorca, hi reben premi territorial, s'atenen al nom pròsper, oblidant ja la castllania: «*Alcheria Benizoffor-al-Abenmonahal, est B. de Sapatello Barchinone*» (*Rept. Mall.*, Bof., 33). Perquè el castllà tenia certes exigències, i llavors, ja com a força moribunda, el 1366 demanaven els sabadellencs de ser eximits de «*la castllania del senyor del castell de Rabona*» (Hinojosa, *Reg. Señ. Cat.*, 261).

Des del 1200 abunden les mencions de la nova població, amb el nom triomfant. 1234: *Sabatello* (*Cart. St. Cugat* III, 32); 1293: *Sabadellum*, doc. de Jaume I (*RHisp.* xxxvii, 151). En la Cròn. del Cerimoniós: «*anam-nos dinar a Terraça, e sopar a Sabadell*» (ed. Pagès 179.42); 1359: *Sabadel* (*CoDoACA* XII, 5).

ETIM. Nom de persona, probablement el d'algun ciutadà ric que tindria paper important en l'erecció del mercat, i en el robust dispositiu econòmic que revela l'acceptació general de la mesura (en el mercat català del blat, 1163, de l'oli, 1169 etc.). *Sabbatellum* fou un de tants NPP derivats en -ellus (de primer diminutius de fills infants de la parròquia).

Ja figura, en lleus variants, en el Políptic merovingi de St. Germain des Prés, i tot seguit prolifera tant, que s'aplicà a dones: *Sabatella* a. 909 a St. Joan de les Abadesses; *Sabadell* NP 992, en un doc. de l'Alt Gaià (cites en Aebischer, *Top.*, 10). És el dim. del NP *SAB-BĀTUS*, que tenim també sovint en els nostres documents. 1003: «*signum Sabado*» (*Cart. St. Cugat* II, p. 37); 985: *Sabado* (Mas, *NHBna*. IV, 103).

En el fons no era més que una aplicació onomàstica del nom cristià d'un dia de la setmana: com posa de relleu M-Lübke, a propòsit de l'ús d'aquest NP en